

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

22.05.2023. Nr. 1-5/135

Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības pārvalde "Sociālais dienests"
socialais.dienests@rezekne.lv

Rēzeknes nakts patversme
naktspatversme@rezekne.lv

**Zināšanai: Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes
Ziemeļlatgales iecirknis Rēzeknē**
ziemellatgale@latgale.vp.gov.lv

Ziņojums par apstākļiem atskurbināšanas pakalpojumā Rēzeknē

Tiesībsargs ir aktualizējis jautājumu par alkoholisko vai citu apreibinošu vielu reibumā esošu personu tiesību uz brīvību ierobežošanu, tādējādi Tiesībsarga biroja pārstāvji apmeklēja atskurbināšanas pakalpojuma sniegšanas vietas, lai izzinātu, vai atskurbināšanas pakalpojuma sniegšanas laikā tiek nodrošinātas cilvēktiesības. Atbilstoši Tiesībsarga likuma 12. pantam viens no tiesībsarga uzdevumiem ir veikt pētījumus un analizēt situāciju cilvēktiesību jomā, kā arī sniegt atzinumus par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem.

2023. gada 22. martā Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskais padomnieks Juris Siļčenko un Prevencijas daļas konsultante sociālajos jautājumos Veronika Sproģe-Saksone, bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības atskurbšanas telpas (turpmāk tekstā - Atskurbtuve). Vizītes mērķis bija iegūt informāciju par Atskurbtuves sniegto pakalpojumu un tā atbilstību vispārējiem cilvēktiesību standartiem. Vienlaikus vizītē uzmanība tika pievērsta arī personu ievietošanas tiesiskajam pamatojumam.

[1] Tiesībsarga biroja pārstāvji vizītes laikā noskaidroja, ka Atskurbtuve atrodas Rēzeknes sociālā dienesta Patversmes telpās. Atskurbtuvē ir pieejams sociālais darbinieks (strādā turpat Patversmē), kurš strādā normālu darba laiku, savukārt diennakts režīmā strādā dežurants un ārsta palīgs (strādā arī Patversmē). Apskates telpā ārsta palīgs pārbauda ievietotajām personām asinsspiedienu, temperatūru, apskata miesas bojājumus un gadījumos, ja ievietotā persona klepo, tad arī klausās arī plaušas.

Atskurbtuves sociālais darbinieks un dežurants informēja, ka Valsts policijas amatpersonas ievieto personas Atskurbtuvē un aizpilda aktu par Atskurbtuves klienta uzņemšanu. Aktā tiek atzīmēta informācija par ievietotās personas personīgajām mantām un redzamiem miesas bojājumiem. Tikmēr maksa par Atskurbtuves pakalpojuma nodrošināšanu ievietotai personai ir 11.28 Euro par 1 stundu.

Ārsta palīga pieejamība Atskurbtuvē ievietotajām personām, viennozīmīgi tiek atzinīgi novērtēta. Arī tiesībsargs savos ziņojumos bieži vien iesaka, nodrošināt medicīnas personāla klātbūtni citām atskurbtuvēm.

[2] Sarunā ar dežurantu tika noskaidrots, ka personas tiek atvestas gan no ielas, gan arī no mājām, kurās ir konfliktējošas attiecības ar mājiniem alkohola reibumā. Atskurbtuves dežurants uzrādīja Tiesībsarga biroja pārstāvjiem ievietoto personu reģistrācijas žurnālu, no kura ierakstiem varēja secināt, ka personas tiek ievietotas Atskurbtuvē uz laiku ne ilgāku par 12 stundām. Tādējādi 12 stundu atskurbbināšanas pakalpojuma izmaksas Atskurbtuvē sasniedz aptuveni 135 eiro, kas ir ievērojami vairāk nekā citās apzinātajās šāda veida iestādēs.

[3] Ievietotās personas dažkārt nevēlas atrasties Atskurbtuvē, ir agresīvas un pretojas ievietošanai, kā arī vēlas pamest telpas. Tomēr personas tiek ievietotas un ieslēgtas Atskurbtuves telpā, līdz tās izguļ reibumu un var pārvietoties patstāvīgi. Personas ievietošana slēgta tipa iestādē, liedz iespēju brīvi noteikt savu atrašanās vietu t.i. pēc būtības tiek ierobežotas personas tiesības uz brīvību.

Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 94. panta otrajam teikumam, personas brīvību var ierobežot tikai likuma noteiktajā kārtībā.

Eiropas cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 5. panta pirmajā daļā ir gadījumu uzskaitījums, kuros ir pieļaujama personas brīvības ierobežošana. Minētās daļas e) punkts paredz, ka brīvību var atņemt likuma noteiktajā kārtībā, ja likumīgi tiek aizturētas personas ar nolūku aizkavēt infekcijas slimību izplatīšanos, vai garīgi slimas personas, alkoholiķi vai narkomāni, vai kļaidoņi.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa¹ ir norādījusi, lai ievērotu 5. panta pirmo daļu, izskatāmajai aizturēšanai vispirms ir jābūt “likumīgai” tādā ziņā, ka tā atbilst likumā noteiktajai procedūrai; šajā sakarā Konvencija būtībā atsaucas uz valsts tiesību aktiem un nosaka pienākumu ievērot to materiālos un procesuālos noteikumus.

Saskaņā ar likuma “Par policiju” 12. panta pirmās daļas 9. punktu policijas darbiniekam ir tiesības personas, kuras alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu lietošanas rezultātā zaudējušas spēju patstāvīgi pārvietoties vai orientēties vai var nodarīt kaitējumu apkārtējiem vai pašas sev, nogādāt iestādēs, kas sniedz atskurbšanas pakalpojumus, ārstniecības iestādēs vai mājoklī. Vēršu uzmanību, ka minētās tiesības, t.i., ievietot atskurbšanas iestādē, ir nošķiramas no likuma “Par policiju” 12. panta 7. punktā minētajām tiesībām aizturēt personu, kura tiek turēta aizdomās par noziedzīgu nodarījumu vai administratīvo pārkāpumu izdarīšanu. Turklāt, atšķirībā no aizturētām un apcietinātām personām, normatīvo aktu līmenī nav noteikta kārtība un nosacījumi personas ievietošanai atskurbšanas iestādē, prasības šāda veida iestādēm (izņemot higiēnu), kā arī ievietotās personas tiesiskais statuss un tiesības tajās.

Nav šaubu, ka atskurbšanas iestādē ievietotām personām ir nepieciešama palīdzība saistībā ar veselībai nodarīto kaitējumu un, lai pasargātu personas un sabiedrības drošību.

¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2014.gada 16.septembra spriedumā lietā Atudorei v. Romania 141&

Tomēr saskaņā ar Ārstniecības likuma 63. panta nosacījumiem ievietošana atskurbšanas iestādē nav sociālās un psihosociālās rehabilitācijas piespiedu līdzekļu skaitā. Savukārt Pacientu tiesību likuma 6. un 8. pants paredz pacienta tiesības ne vien izvēlēties ārstu un ārstniecības iestādi, bet arī atteikties no ārstniecības. Tādējādi veselības aprūpes pakalpojumi tiek sniegti ievērojot personas brīvprātības principu, izņemot gadījumus, kad tiesa ir lēmusi par piespiedu ārstēšanu.

Vienlaikus nevienā normatīvajā aktā nav noteikts, ka personu, kuru nogādā iestādē, kas sniedz atskurbšanas pakalpojumus, var turēt pret personas gribu. Līdz ar to, ievietojot personu aiz slēgtām durvīm un liedzot iespēju brīvi Atskurbtuvi atstāt, tiek ierobežota personas brīvība bez likumīga pamatojuma.

Ņemot vērā iepriekš minēto, aicinu nepieļaut personas brīvības ierobežošanu bez likumā noteiktas procedūras un nelikt šķēršļus Atskurbtuves atstāšanai tiklīdz persona to vēlas un spēj izdarīt.

[4] Pozitīvi tiek vērtēts, ka iekšējās kārtības noteikumos ir izstrādāta Atskurbtuves kārtība, kurā tiek reglamentēta personu uzņemšana, pakalpojuma sniegšana un izbeigšana, kā arī samaksa.

Savukārt izraksts par Atskurbtuves iekšējiem kārtības noteikumiem atradās koplietošanas koridorī.

No civiltiesību viedokļa raugoties, ir būtiski, kad pakalpojuma sniedzējs ievietotās personas informē par Atskurbtuves darbību regulējošiem iekšējiem normatīvajiem aktiem, tai skaitā iekšējās kārtības noteikumiem un tiesībām pamest Atskurbtuvi.

Būtu ieteicams iekšējās kārtības noteikumu izvilkumu par klientu tiesībām pamest Atskurbtuvi, izvietot arī ievietošanas telpās, kur tie būtu viegli pieejami ievietojamai personai.

[5] Ievietotā persona var pamest Atskurbtuvi, kad ir atskurbusi (promiņu skaits ne vairāk kā 0,7 promiles) un adekvāti rīkojas. Pēc atskurbināšanas pakalpojuma saņemšanas ievietotā persona parakstās par saņemto pakalpojumu, saņemtajām personīgajām mantām un pakalpojuma rēķina saņemšanu.

[6] Apskatot Atskurbtuves personu ievietošanas telpas tika konstatēts, ka ir 3 atsevišķas, slēdzamas telpas personu ievietošanai, katrā telpā atrodas matracis un metāla sanitārais mezgls (pods un izlietne) aiz norobežojošās sienas, kā arī uzstādīta videonovērošana, ievērojot ievietoto personu privātumu sanitārajā mezglā.

Sanitārais mezgls telpā un norobežojošā siena, viennozīmīgi nodrošina netraucētu un patstāvīgu pieeju labierīcībām, turklāt ievērojot arī personas privātumu, kas tiek vērtēta kā labā prakse atskurbināšanas pakalpojumā.

Atskurbšanas telpās tiek nodrošināts mākslīgais apgaismojums un apkure. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja pārstāvji varēja pārliecināties par mākslīgās ventilācijas darbības efektivitāti un telpu uzkopšanas regularitāti, t.i., telpas bija tīras un uzkoptas, kā arī gaisa apmaiņa vēdināta. Atskurbtuve atbilst Ministru kabineta 2020. gada 8. septembra noteikumu Nr. 570 "Higiēnas prasības personu atskurbināšanas pakalpojuma sniegšanai", prasībām.

Tomēr, ņemot vērā, ka reibumā esoša persona varētu neapzināties pamošanās vietu un laiku, būtu vēlams nodrošināt arī dabiskā apgaismojuma pieejamību (dienasgaismu).

Papildus vēlos dalīties ar Tiesībsarga biroja pārstāvju novēroto pozitīvo praksi citos atskurbināšanas pakalpojumos, piemēram:

- personas brīvība netiek ierobežota, persona var doties projām tiklīdz viņa to spēj un vēlas;
- klienta informēšana par narkoloģiskās un cita veida palīdzības saņemšanas iespējām, lai ārstētos no atkarības.

Aicinu iespēju robežās ieviest iepriekš minētos pasākumus, tāpat pārliecināties par šo pasākumu sniegšanu katrai Atskurbtuvē ievietotai personai. Kā arī mainīt un sakārtot praksi, kad persona Atskurbtuves telpās tiek turēta pret viņa gribu (skatīt sīkāk ziņojuma [3] punktu).

Lūdzu viena mēneša laikā sniegt informāciju par veiktajām darbībām rekomendāciju ieviešanā, kā arī lūdzu sniegt informāciju ar kādām grūtībām saskaraties, sniedzot atskurbināšanas pakalpojumu, un vai, Jūsprāt, šā brīža normatīvais regulējums ir pietiekams atskurbināšanas pakalpojuma sniegšanai.

Pateicos par vizītes laikā darbinieku sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja pārstāvjiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons